

Forstand, hvori det ærede 11te kongevalgte Medlem (Carlsen) tager dette, men i den almene Forstand, at den skal bruges til Underhold for Landalmuen." Det er det Stads, Ministeren indtager, men da Begrebet „Landalmuen“ er svævende og ikke har nogen bestemt Repræsentant, og da der ingen Giendomsret er paa Almuens Side, saa maa Staten overtage Stillingen som Repræsentant for den og varetage dens Interesser. Og det samme Standpunkt indtager den ærede Ordfører. Men jeg tror rigtignok, at denne hele Paastand om Almuens udelukkende Brugsret er uholdbar. Jeg har set denne Paastand anført paa forskellige Steder, saasom i en Udvalgsbetænkning fra Rigsdagens tredje Session i 1852; men den er bleven fuldtændig gjendreven, mange Gange og grundig, navnlig i et af de Hefter, jeg her har i Haanden, betitlet nogle Bemærkninger om Tvangsafløsning og Fæsteforholdet, 2det Hefte Kjøbenhavn 1853 af N—n, og de ere, saavidt mig bekendt, skrevne af en Høiesteretsadvokat, der med Alvor og Omhu har sat sig ind i disse Forhold. Jeg tror ogsaa, at man vanskeligt skal kunne paavise Noget i vor Retshistorie, der skal kunne bevise dette Standpunkts Rigtighed. Jeg skal med den ærede Formands Tilladelse anføre af vore Landbolove og Indstillingerne til disse et Par enkelte Citater, der vise, at Landalmuen ingenlunde kan siges at have udelukkende Ret til Jorden. Jeg vil da først citere Indstillingen til Forordningen af 20de Juni 1788, hvori det siges, at Hs. Majestet har bifaldet osv. „Naar Noget, som ikke er af Bondestanden, bruger en Gaard paa Landet, og der ernærer sig af Bondehaandtering, skal hans Sønner være frie for Udskrivning. . . Denne Regel bør efter Kommissionens Mening gjøres til en almindelig Lov, efterdi det ikke alene vilde være til megen Nytte for Landhusboldningsvæsenet, at Folk af Middelfstanden, der havde Evner, Indsigt og Lyft til at gjøre Forandringer paa deres Giendomme, kunde opmuntres til at sætte sig ned paa Landet og foregaa Bønderne med følgerverdige Exempler af Flid, forenet med Kundskab i Agerdyrkningen, m. m. etc.“ Denne Indstilling bifaldtes og gik over i Forordningen af

20de Juni 1788 §§ 28 og 29. Dernæst bragte Kommissionen i Indstillingen til Forordningen af 25de Marts 1791 i Forslag, at Jord af nedlagte Fæstegaarde maatte betingelsesvis henlægges til andre Bøndergaarde, naar ingen Bøndergaard blev over 100 Tønder Land brugbar Jord. Som Motiv hertil anførte Kommissionen det Haab, „at Folk udenfor Bondestanden da vilde overtage slige større Gaarde, og deryaa ved deres Exempel bidrage til at udbrede Dplysning og nyttige Kundskaber“.

Efter at denne Indstilling havde været Kongen forelagt gennem Rentekammeret emanerede Forordningen med den mærkelige Forandring, at Maximum, hvortil en Gaard ved Tillæg fra andre Gaarde maatte forøges, skulde være 160 Tønder Land brugbar Jord eller 12 Tønder Hartkorn.

Fremdeles anføres i Forordningen af 25de Juli 1792 som et væsentligt Motiv til at fremme Agerdyrkningen og forbedre Bondestandens Kaar ved at befordre Udskiftning af Fællesskab „at Gaardene vilde et heller før end da med Sver blive søgte, saavel af Bondestanden som af formuende Folk udenfor denne Stand, ja vel og af fremmede Agerdyrkere.“

— Jeg har tilladt mig at anføre disse og mange andre Beviser i min Betænkning ifjor, for at vise, at den hele Lære om, at Landalmuen har udelukkende Ret til Bondejorden, er uhistorisk og derfor usand. Godseierne kunne jo endnu den Dag i Dag sælge eller bortfæste Bondejord, Gaarde og Huse til hvem de vilde. Det er en stor Lykke, at det forholder sig saaledes: thi, hvis det ikke var saa, vilde Selveierernes Stilling blive ligesaa usikker, som Godseierernes efterhaanden er bleven. Landbolovgivning i forrige Aarhundrede forstod ved Bondestanden Landalmuen i det Hele, saavel Gaandværkere som Husmænd og Indsiddere, og det er derfor klart, at, dersom det er paa Basis af Bondestandens Ret til udelukkende Brug af al Bondejord, at man vil havde Regeringens Ret til efter eget Skøn at fordele Brugen af Bondejord, saa vilde de Herrer Gaardmænd i sin Tid komme ind under samme Behandling, som man nu fra forskellige Sider — om ogsaa med en vis Bømpelighed — sø-